

РИМСЬКИЙ ІМПЕРСЬКИЙ КОСМОПОЛІТИЗМ ЯК ЧИННИК УТВЕРДЖЕННЯ ВСЕЛЕНСЬКОСТІ ХРИСТІЯНСТВА

Питанням, які стосуються християнської релігії на сьогоднішній день присвячено вже чимало праць як богословських, так і світських релігієзнавців. Проте й по наш час проблема витоків християнства, зародження і формування його віровчення, дослідження раннього етапу його існування залишаються такими, що не можуть вважатися вивченими остаточно. Так, радянське релігієзнавство, перебуваючи в полоні марксистських «канонічних» уявлень щодо релігії взагалі та ідеологічних постулатів про раннє християнство зокрема, могло оперувати лише низкою гіпотез, згідно з якими, як назагал, витoki християнства виводилися перш за все з суто соціально-економічних передумов, відшукувалися серед рабів Римської імперії. Не даючи можливості достовірно розкрити теоретичні джерела християнства, марксистська наука в такий спосіб усунула себе від дослідження цілого комплексу чинників, які не лише обумовили появу самого християнства, а й ідейно визначили всю його подальшу долю.

Таким чином, зважаючи, по-перше, на дедалі гострішу увагу сучасного українського суспільства до історії християнства, зокрема зацікавленість первісним і раннім його етапами, формуванням теоретичних основ його віровчення, процесами інституалізації християнства не лише за теологічними, а й за етнічними ознаками; по-друге, тримаючи на оці сучасні тенденції модернізації та універсалізації християнства, наявні в межах його активні конвергентні процеси та міжцерковні протистояння; по-третє, виходячи з того, що ще й понині надто живучими є необ'єктивні висновки марксистського релігієзнавства щодо причин і умов зародження християнства, засад його віровчення, поглядів на особу його засновника і водночас зважаючи на недостатню дослідженість первісного і раннього християнства у вітчизняній релігієзнавчій літературі, все це й актуалізувало вибір теми нашого дослідження.

Всебічне і глибоке вивчення проблем етнічного та універсального в межах раннього християнства відтак постає як певна відповідь на низку практичних нинішніх запитів і потреб суспільства.

Вселенські собори першого тисячоліття не випадково скликалися з ініціативи римських правителів, бо ж в першу чергу саме вони, а не християнство, були зацікавлені в контролі підвладного їм християнського світу. Імператорський трон чітко розумів, що віроповчальний стан християнства повинен був грати на користь об'єднання імперії, а не в масі різного роду течій і толків вносити розбрат й протистояння в суспільстві і

* Павленко П.Ю. – кандидат філософських наук, старший науковий співробітник Відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України.

тим знесилювати й колоти імперію на шматки. В цьому відношенні соборна боротьба з ересями була стратегічно важливою і являла собою справу політичну. Слабке, плюральне розмите християнство лише підмивало фундамент і до того слабкої імперської влади, руйнувало територіальну цілісність ойкумени (oikumene). Відтак націоналізація християнства, регіоналізація церков за етнонаціональним принципом жодним чином не вписувалася в загальну політику імперії, будь-які тенденції до цього засуджувалися як ересь. Здійснювалося це через ухвали Вселенських Соборів, на яких, з одного боку, викристалізовувалося віроповчально чи догматично «потрібне» для Риму християнство, а з іншого - чинився осуд над усіма, хто вірив інакше – не так, як належало це робити за офіційними настановами офіційного християнства.

Відтак під соборний осуд потрапляли всі, хто, по-перше, був інакшевіруючим, а по-друге - хто ставив на меті націоналізувати чи етнізувати християнство. Це були переважно ті церкви, які не визнали над собою рішень Халкидонського собору і які були саме етнічними церквами – Сирійською, Коптською, Ефіопською, Еритрейською, Вірменською та ін. Важливо зазначити, що практично всі християнські письменники - як до, так і після Константина - вважали римський універсалізм божественною даністю, завдяки якому християнство могло швидко поширюватися по всій імперії. Незважаючи на факт «чуда» П'ятидесятниці (Дії 2:6), коли апостоли проповідували різними мовами і який неначе сам по собі вже засвідчував етнічне і культурне розмаїття християнства, подальша його історія показує, що, з одного боку, християнство існувало в межах єврейського етнокультурного поля (палестинське іудеохристиянство), а з іншого – в умовах римського космополітичного середовища (паулінізм, еллінохристиянство), де християнські ідеї, звільняючись від іудейської релігійної та єврейської культурної домінант, перетворювалися на універсальні, стаючи співзвучними римському космополітизму. Пауліністичне християнство, ставши з часом офіційним християнством і перебравши на себе статус апостольського християнства чи апостольської традиції, стало носієм християнського універсалізму. Саме з цього часу Церква починає боротися з будь-якими тенденціями до етнізації християнських ідей, висвітлює як ересь іудеохристиянство, не схвалює жодних канонічних чи організаційних поділів, заснованих на етнічних чи культурних поділах: всі християни, що мешкають в межах римського світу повинні бути об'єднані центральним проводом (єпископ тієї чи іншої територіальної церкви мусив бути членом архієрейського собору даної провінції, а духовний керівник провінції, у свою чергу, повинен визнавати над собою владу чи то патріарха, а чи ж владу папи).

Між Римською імперією і Вселенською Церквою, яка територіально вибудовувалася за принципом територіальної єдності Римської держави, існувала структурна подібність, що робила союз імперії і християнства ще більш природнім, а тому й взаємно сильним. Так, Церква користувалася

імперськими комунікаційними інфраструктурами для відносно легкого поширення свого впливу на суспільство, а імперія з часу Константина стала використовувати Церкву у своїх політичних інтересах – як головний засіб впокорення підданих, посилення центральної влади і застереження імперії від територіального розвалу. Тому офіційний Рим, можливо навіть більше за християн, був зацікавлений у сильній Церкві, при чому вибудованій за організаційним принципом імперських структур з обстоюваною ними космополітичною ідеологією. Церква стає свідомим і систематичним провідником римських ідей, римського закону, в тому числі римського космополітизму. Основою християнської проповіді стає ідея християнського світу, який об'єднаний в єдину Вселенську Християнську Церкву начолі вселенських єпископів – пап і патріархів, правління яких чітко контролюється ухвалами Вселенських соборів і, які, у свою чергу, є підконтрольними світській владі й безпосередньо імператорам. В межах такого християнського світу, у будь-якому разі на Сході імперії, припускається територіальний плюралізм чи автокефальність, але тільки не етнокультурний. Подібний стан речей не змінився навіть після занепаду західних теренів імперії з часу завоювання їх варварами: Церква й надалі методично продовжувала триматися свого визначеного універсалістського курсу.

Навіть з V століття, коли західні терени географічно починають існувати в автономному по відношенні до Риму режимі¹, Церква постає єдиним інструментом впливу колишніх імперських властей на ці території, являючись духовною тінню колишньої центральної імператорської влади і постаючи, по суті, її заміником. Відтак Рим імператорський в західних районах імперії умовно віддає свій колишній авторитет, політичний вплив і могутність духовній владі Риму церковного. Ми говоримо «умовно», оскільки варвари не бажали латинізуватися і віроповчально були аріанами. Відомо, що Ульфїла (311-383), перший готський єпископ, свідомо не визнавав латини як богослужбової мови, переклавши Писання на готську мову і запровадивши на ній літургічну практику. Таким чином, боротьба з аріанством розуміється як боротьба за імперію, за відновлення централізованої влади, в межах якої Церква отримує віровчення зразку Вселенських соборів, яке за задумом і імператорів, і самого кліру мусить грати винятково на утвердження політичної і територіальної могутності імперії. Будь-які етнічні прояви розглядаються як еретизм, а відтак повинні бути жорстоко засуджені й знищені.

Втім, якщо на Заході імперії обстоювалася ідея тотальної латинізації, в тому числі й латинізації самого християнства, то Схід пішов іншим шляхом.

¹ В Іспанії виникає вестготське королівство, а в Італії – остготське, вандалі займають Північну Африку і середземноморські острови, в Північній та Південній Галлії починають правити бургундські та франкські королі, а Британії виникають англосаксонські королівства, не говорячи вже тут про менш могутні князівства свевів на Іберійському півострові та аллеманнів на Рейні.

Оскільки християнство тут існувало в територіальних церквах, то ламати цю практику ніхто не думав, тим паче еллінізувати його, бо ж це викликало б неконтрольований спротив християнського загалу і могло завдати неабиякої шкоди Константинополю. В межах Східного християнства, і на відміну від західної латинської церковної практики, Сирія і Єгипет зберігали не тільки свою унікальність географічно, а й мовно, породжуючи дочірні церкви у Вірменії, Грузії, Месопотамії, Персії, Індії, Аравії, Ефіопії та Нубії. Незважаючи навіть на той факт, що догматичною мовою східного християнства була грецька (грецька була й офіційною мовою Вселенських соборів), вона тут ніколи не розглядалася як єдина. Це складало головну різницю в підходах щодо розуміння вселенськості християнства: територіальне і культурне розмаїття в межах східного «константинопольського» християнства відтак зовсім не означало якоїсь відступу від принципів християнської єдності, а навпаки – саме завдяки цьому і Східна Церква, і світська влада Константинополя зміцнювалися. В цьому відношенні світський Рим програвав надто сильно, а разом з ним і програвала Західна Церква [Протопресвітер Йоанн Мейендорф. Единство империи и разделения христиан: [Электрон. ресурс]. - Режим доступа: <http://ksana-k.narod.ru/Book/mejendorf/01/08.htm> (Культурный плюрализм)].

Роль імператора Константина в історії становлення й утвердження пособорного християнства без сумніву є провідною. Проте в цьому контексті слід говорити не про його «рівноапостольство», на якому наголошує Церква, залічуючи його до лику святих, а зауважувати на тому, що саме цей монарх зумів не просто використати собі на користь релігію Христа, а й, по суті, змінити її віроповчальний облік, «підлаштувати» християнство під той світ, проти якого воно попервах активно виступало і який закликало своїх вірних ненавидіти і зрікатися. Християнство, ставши «придворною» релігією, перейняло й уособило ряд оригінально нехарактерних, початково непригаманних для себе світоглядних позицій, головними з яких можна вважати такі: по-перше, на віроповчальному рівні відбулася зміна у ставленні до земного (Римська імперія начолі з «християнським» імператором стає розумітися чи не уособленням Царства Христового на Землі, а по-друге, вихолощення його (християнського віровчення) від етнічних елементів (і передусім від оригінальних єврейських) спричинило, з одного боку, негативне ставлення до іудаїзму і євреїв, з іншого боку, призвело до його остаточної еллінізації, яка врешті-решт позначилася на його космополітичній чи універсальній суті.

Східне і Західне християнство, незважаючи на ряд існуючих між ними віроповчальних відмінностей, є двома гілками, які проросли з одного ідейного коріння – пауліністичної як еллінохристиянської традиції. Втім, на відміну від еллінохристиянства перших століть, яке, що слід підкреслити, якщо не враховувати його антиіудейську й антиіудеохристиянську позицію, сповідувало євангельські принципи негативного ставлення до земного світу і світської влади, передусім до римської (Мт 4:10; Лк 4:8), еллінохристиянство

часу Вселенських соборів помітно стає проримським, переймаючи й уособлюючи всі характерні для Римської імперії ідеологічні й політичні парадигми, і передусім – притаманний для неї космополітизм й універсалізм. Взявши за основу початкові євангельські положення про зречення світу (відчуження віруючого від «світу і того, що у світі», а поруч і себе самого, своєї тілесності і свого життя в земному), еллінохристиянство все це подало таким чином, що під зречення земного підпало все, що притаманне для нього, в тому числі й сфера етнічного буття людини. Відтак для еллінохристиянської традиції римські космополітичні, універсалістські претензії до світу поставали доволі логічними, бо ж, з одного боку, вони послідовно вписувалися в еллінохристиянське віровчення, а з іншого – не суперечили й чинній імперській ідеології, ідеї римської ойкумени чи універсуму. Еллінохристиянство вирвало свого віруючого не лише зі світу, не лише відчужило людину від самої себе, а й знищило все те, яке робить цю людину у світі «якоюсь». Так, перетворивши, як про це свого часу зауважив ще К.Маркс, «всі національні, природні, моральні, теоретичні відносини у щось зовнішнє для людини», тим само спромоглося «порвати всі родові узи людини..., перетворити людський світ у світ атомістичних, ворожих індивідів, які протистоять один одному», а саме ж «християнство, в якості завершеної релігії...» [Маркс К., Энгельс Ф. Соч., Т.1. - С. 412].

В основі ідеї вселенськості, універсальності християнства, починаючи від часу Вселенських соборів, лежить римський імперський космополітизм. В цьому сенсі етнічне розглядається як зло, бо ж є нібито засобом віддалення людини від Бога, як її приземлення, як прив'язування до земного плану буття. Видатний сербський православний богослов минулого століття преподобний Іустин (Попович) повчає: «Ні смерть не є необхідність, ні рабство гріху і злу не є необхідність, ні служіння дияволу не є необхідність. Хто інакше мислить або навчає, або стверджує, - не той християнин. Більш того, він – христорець, бо відкидає ество християнства і рятівний подвиг Господа Ісуса Христа – спасіння. Бо Він прийшов спасти нас – від смерті, від гріха, від диявола. Тому християнство для багатьох і багатьох перестало бути подвигом і необхідністю, а стало або прикрасою, або національним звичаєм, або народною традицією, або старовиною, або мораллю, або філософствуванням, - всім, але лише не корінним перетворенням людини: із смертного в безсмертного, з грішного в безгрішного, з диявольського в Божого» (Преподобний Іустин (Попович). Подвижницькі й богословські розділи II, 14) [Преподобный Иустин Попович. На Богочеловеческом пути. - СПб: Спасо-Преображенский Валаамский монастырь, 1999. - С. 96-157].

«Християнство є релігією персоналістичною й універсальною, але *не національною*², не родовою релігією..., - наголошує М.Бердяєв. - Захист національної людини є захист відвернутих властивостей людини, і притому не найглибших, захист же людини в її людяності і в ім'я її людяності є захист

² Тут і далі в цитатах курсив наш.

образу Божого в людині, тобто цілісного образу в людині, найглибшого в людині і як такого, що не підлягає відчуженню, як національні і класові властивості людини...» [Бердяев Н.А. О рабстве и свободе человека. Опыт персоналистической философии. - Глава III, 1, с) Прельщение и рабство национализма. Народ и нация: [Электрон. ресурс]. - Режим доступа: <http://www.vehi.net/berdyaev/rabstvo/031c.html>].

«Церква – це Боголюдська вічність, втілена в межах часу і простору. Вона на цьому світі, але "не від світу цього" (Ів. 18:36). На цьому світі вона для того, щоб його спорудити до вишнього світу звідки й вона сама. Вона – вселенська, соборна, боголюдська, вічна, тому зневага, *невибачна зневага на Христа і Духа Святого робити з неї (Церкви – П.П.) національний інститут*, звужувати її до дрібних, скороминущих, тимчасових національних цілей. *Мета її над-національна, вселенська, вселюдська, - з'єднати всіх людей в Христі, всіх, не дивлячись на національність, расу, клас. "Немає вже іудея, ні язичника; немає раба, ані вільного; немає чоловічої статі, ані жіночої: бо всі ви одне у Христі Ісусі"* (Гал. 3:28), бо "все і у всьому Христос" (Кол. 3:11)» (Преподобний Іустин (Попович). Внутрішня місія нашої Церкви. Здійснення Православ'я) [Див.: Преподобный Иустин (Попович). Внутренняя миссия нашей Церкви. Осуществление Православия // Христианская жизнь. - 1928. - № 9]. І ще: «Церква – це Особа Боголюдини Христа, Боголюдський організм, а не людська організація. Церква неділима і як Особа Боголюдини, і як Тіло Христове. Тому в самій основі помилково неділимий організм Боголюдський ділити на дрібні національні організації. На своєму історичному шляху багато помісних церков схилилися під ярмо націоналізму, під гніт національних цілей. Багато церков і серед них – наша (слід так розуміти, що йдеться про Сербську Православну Церкву – П.П.)» [Там само].

Церква, зауважує Максим Сповідник, «будучи образом Першообразу, здійснює відносно нас дії, подібні до справ Божих. Бо велике і майже незліченне число чоловіків, дружин і дітей, які різняться і сильно відрізняються один від одного родом і виглядом, національністю і мовою, способом життя і віком, умонастроєм і мистецтвом, звичаями, вдачами і навиками, знаннями і положенням [у суспільстві], а також долями, характерами і душевними властивостями. Виявляючись же в Церкві, вони відроджуються і відбудовуються Духом; Вона дарує і повідомляє всім рівною мірою єдиний божественний образ і найменування – тобто бути і називатися Христовими. ... Вона дарує їм, відповідно до віри, єдиний і простий, неділимий і нероздільний зв'язок, який не дозволяє виявлятися (навіть якщо вони і існують) багатом і незліченим відмінностям кожного, зводячи всіх до загальності і сполучаючи їх в ній. Внаслідок цього ніхто нічого не відділяє від загального ради себе; всі зростаються і з'єднуються один з одним однією простою і нероздільною благодаттю і силою віри. У всіх було, свідчить Писання, одне серце і одна душа (Дії 4:32) – так що всі вони й є єдиним Тілом, що складається з різних членів, яке справді гідне Самого Христа, дійсного Глави нашого (Еф. 4:15). У нім, говорить божественний Апостол,

немає чоловічої статі, ані жіночої; немає ні іудея, ні елліна; ні обрізання, ані необрізання, варвара, скіфа, раба, вільного, але все й у всьому Сам [Христос] (Гал. 3:28; Кол. 3:11)... Таким чином, Свята Церква є ... образ Божий, оскільки Вона, подібно до Бога, здійснює єднання серед віруючих; навіть якщо вони розрізняються за своїми властивостями, родом і способом життя, проте знаходять в Церкві єдність через віру» (Максим Сповідник. Містагогія, I).

Ідея вселенськості християнства передбачала космополітичний підхід в реалізації ідеї Церкви як Тіла Христового, універсалізацію й уніфікацію людства з метою приведення в кінці часів до Христа єдиним й однорідним загальним. Російський православний біблеїст А.Лопухін в контексті аналізу проповідницької діяльності ап. Павла зауважує, що християнство, по суті, є «нове людство, в якому національні, соціальні і статеві відмінності не складають з себе подільної перепони. Це нове людство є одна сім'я і всі члени цієї сім'ї мають рівні права й обов'язки. Принцип єдності тут – однакове відношення всіх до Бога, єдність віри і духовне спілкування любові, що витікає звідси. Христос є глава нового людства, формотворча його сила, стримуючий його зв'язок. Універсальна релігія, отже, вже існує в християнстві. ... Потрібно визнати, що це братерство вже здійснилося в Христі, що християнство є світова релігія і що люди тоді лише стануть членами єдиної сім'ї, коли стануть свідомими християнами» [Толковая Библия или комментарий на весь книги Св. Писания Ветхаго и Новаго Завета: В 11-ти т. - Пб., 1913. - Т.11. - С. 213-214].

Проте якщо вселенське братство християн у католицизмі є справді універсальним, бо ж Церква підпорядковується одному своєму главі – Папі Римському, то в православ'ї ідея вселенськості розуміється, як єдність у різноманітті, бо ж вселенське православ'я складається з ряду національних православних церков, кожна з яких має свого главу – Патріарха. «Церква єдина, проте є багато Церков окремі й самостійні, наприклад Єрусалимська, Антиохійська, Александрійська, Константинопольська, Російська. Це окремі Церкви, або частини Єдиної Вселенської Церкви. Самостійність видимого їх устрою не перешкоджає їм духовно бути великими членами єдиного тіла Церкви Вселенської, мати Єдиного Главу – Христа і єдиний дух віри і благодаті. Єдність ця виражається видимо однаковим сповіданням віри і спілкуванням в молитвах і Таїнствах» (Святитель Філарет (Дроздов)). Просторовий Православний Катехізіс. Про віру, 259).

Започаткована апостолом Павлом еллінізація християнства, так чи інакше, але призвела до виокремлення християнства зі сфери іудаїзму і перетворення його в самодостатню релігійну систему. Цей процес позначився на тому, що, з одного боку, християнство втратило свою первинну етнічнокультурну унікальність, бо ж перестало бути єврейським і за змістом, і за формою, а з іншого боку, ставши виразником елліністичних і космополітичних ідей водночас стало близьким по духу імперській ідеології

Риму, що, зрештою, й призвело до того, що воно стало його офіційною релігією.

Між тим, зміст синоптичних Євангелій, послань Якова, Петра, Івана та Іуди, зрештою, Послання до євреїв і Книга Об'явлення яскраво доводить їхній іудеоцентризм, чітко виражену єврейську етнокультурну домінанту. Так, євангельський Ісус діє виключно в іудейському середовищі, напучуючи учнів на місію, він водночас забороняє їм ходити до язичників. Він дотримується закону, шанує суботу, як правовірний іудей відвідує храм – словом, нічого не робить такого, щоб могло суперечити чинній в його час іудейській традиції. Це само роблять і його учні.

Ісус скрізь на сторінках Євангелій подає себе винятково Спасителем євреїв, тобто іудейським Месією. Передусім це яскраво доводять синоптичні Євангелії і навіть Євангелія від Івана, якщо знехтувати окремими, не виключено, що такі пізнішими, антиіудейськими (розумій, антисемітськими) ремарками, які присутні в ній. «Картина, яку зберегли нам перші три Євангелії, - зауважує Д.Флуссер, - досить ясна: єврей Ісус діє лише серед євреїв і хоче діяти тільки серед них» [Флуссер Д. Иисус, свидетельствующий о себе. - Челябинск, 1999. - С. 82]. Він є євреєм не лише за народженням, не лише за кров'ю, а головне – за світоглядом, і передусім канонічні Євангелії, незважаючи на присутні в них окремі пауліністичні антиіудейські нотки, є доказом цьому.

На відміну від еллінохристиянства, не говорячи вже про християнство Вселенських соборів, оригінальне Ісусове християнство (іудеохристиянство) мислило себе в контексті іудаїзму, в єврейському культурному полі, оскільки подавало себе месіанською течією в межах тогочасного іудаїзму, розуміло себе завершальним етапом розвитку іудейської релігії, її кінцевим пунктом. Власне, й саму назву «християнство» тут слід вживати доволі умовно, бо ж, як відомо, жодних назв ні Ісусові апостоли, ні загалом палестинські віруючі до себе не застосовували – будучи євреями, всі вони були іудеями за вірою.

Назва «християни» виникла десятиліттям пізніше і саме в еллінохристиянському середовищі. Еллінохристияни, які пізнали християнство цілком самостійно від іудеїв, і тому, не знаючи ні догматичного, ні релігійно-історичного значення іудейського терміну «Месія», прийняли його грецький еквівалент (Христос, *Χριστός*) за власне ім'я, утворивши від нього собі назву – *християни* (від грецьк. *χριστιανός*). Проте закріплення за Ісусом із Назарету назви «Христос» суттєво відкоригувало не лише уявлення про його особу і місію, а позначилося на всьому подальшому поступі його віровчення, якщо не сказати інакше – вплинуло на ті доктринальні метаморфози, які зрештою призвели до домінування у світі універсалістського (і водночас антиєврейського й антиіудейського) християнства, домінування, яке ознаменувало заперечення іудеохристиянства – по суті, кінець історії Ісусового християнства.

В універсалістському християнстві практично нічого не залишилося від початкового єврейоцентризму іудеохристиянської традиції. Відбулася навіть

не видозміна, а підміна Ісусового християнства християнством «язичницьким», «елліністичним» у широкому розумінні – від греко-римських релігійно-філософських уявлень до культурної і мовної домінанти. Еллінохристиянство, і не виключено, що саме з подачі апостола Павла, розтрощило іудеохристиянство як іудейську месіанську течію, засновану безпосередньо Ісусом із Назарету.

Раннє християнство являло собою арену змагання двох відмінних одна від одної віроповчальних систем – петранізму чи іудеохристиянства, з одного боку, і паулінізму чи еллінохристиянства, з іншого. Відмінність між ними полягала передусім в тому, що іудеохристиянство ґрунтувалося на іудейській релігійній та єврейській етнокультурній традиціях, натомість еллінохристиянство обстоювало віру в Христа, ґрунтуючи її здебільшого на засадах елліністичного світогляду та римського космополітизму.

Започаткований апостолом Павлом курс на еллінізацію християнства, так чи інакше, але призвів до виокремлення його зі сфери іудаїзму і перетворив у самодостатню релігійну систему. Цей процес позначився на тому, що, з одного боку, християнство втратило свою первинну етнокультурну унікальність, бо ж перестало бути єврейським і за змістом, і за формою, а з іншого боку, ставши виразником елліністичних і космополітичних ідей водночас стало близьким по духу імперській ідеології Риму, що, зрештою, й призвело до того, що воно стало його офіційною релігією.

Анотації

У статті **Павленка П.Ю. «Римський імперський космополітизм як чинник утвердження вселенськості християнства»** аналізується постсоборний, «константинівський» період християнства, зокрема ті трансформаційні процеси на рівні християнського віровчення, які перетворили еллінохристиянство на офіційну релігію Риму, зробили з нього інститут імперської влади. Автор доводить, що саме римський імперський космополітизм був покладений Вселенськими соборами в основу християнського віровчення про вселенськість, кафолічність Християнської Церкви.

In the article of **Pavlo Yu. Pavlenko «Roman imperial cosmopolitanism as factor of claim of ecumenical Christianity»** is analyzed post-council, the «Constantines» period of Christianity, in particular those transformation processes at level Christianity doctrine which converted Hellene-Christianity on official religion of Rome, made it the institute of imperial power Roman Empire. Author proves that exactly Roman imperial cosmopolitanism was fixed by the Ecumenical Council in basis of Christian doctrine about ecumenical of Christian Church.